

УДК 784(477)

Овсяннікова Наталія Юріївна,
заслужений діяч мистецтв України,
доцент кафедри естрадного виконавства
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНИХ ФЕСТИВАЛІВ-КОНКУРСІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей розвитку пісенних фестивалів і конкурсів у сучасній Україні. **Методологія дослідження.** В досягненні поставленої мети застосовано наступні методи дослідження: історичний, спостереження, інтерв'ю, аналіз, фокус-групові дискусії, метод періодизації. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що українські пісенні фестивалі-конкурси розглянуті як засоби формування та розвитку національної культури. **Висновки.** Дослідження фестивального руху в Україні дає змогу побачити, як формується та розвивається національна пісенна культура. Помітне зростання кількості подібних заходів, зокрема в галузі вокального мистецтва. Це дає широке поле для дослідження окремих конкурсів та фестивального руху загалом, що сприятиме покращенню організації та проведення даних заходів, розширенню їхніх кордонів, виходу на міжнародний рівень. Українська нація здавна відома як одна із найспівочіших у світі, тому варто зберегти національну пісенну культуру, збагачуючи її новими культурними зразками якісної музики.

Ключові слова: фестиваль, конкурс, сучасна естрадна пісня, Україна, вокальні жанри, мистецький проект.

Овсянникова Наталья Юриевна, заслуженный деятель искусств Украины, доцент кафедры эстрадного исполнительства Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Основные тенденции развития вокальных фестивалей-конкурсов в современной Украине

Цель исследования заключается в том, что украинские песенные фестивали-конкурсы рассмотрены как средства формирования и развития национальной культуры. **Методология исследования.** В достижении поставленной цели применены следующие методы исследования: исторический, наблюдение, интервью, анализ, фокус-групповые дискуссии, метод периодизации. **Научная новизна** исследования заключается в том, что украинские песенные фестивали-конкурсы рассмотрены как средства формирования и развития национальной культуры. **Выводы.** Исследование фестивального движения в Украине дает возможность увидеть, как формируется и развивается национальная песенная культура. Заметный рост количества подобных мероприятий, в частности в области вокального искусства. Это дает широкое поле для исследования отдельных конкурсов и фестивального движения вообще, что будет способствовать улучшению организации и проведения данных мероприятий, расширению их границ, выхода на международный уровень. Украинская нация издавна известна как одна из самых поющих в мире, поэтому необходимо сберечь национальную песенную культуру, обогащая ее новыми культурными образцами качественной музыки.

Ключевые слова: фестиваль, конкурс, современная эстрадная песня, Украина, вокальные жанры, творческий проект.

Ovsyannikova Natalia, Honored Art Worker of Ukraine, Associate Professor of the Variety Performance Department, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

The main tendencies of development of vocal festivals-competitions in modern Ukraine

Purpose of the article is that Ukrainian song festivals-competitions are considered as means of formation and development of national culture. **Methodology.** In achieving this goal, the following research methods are used: historical, observation, interview, analysis, focus group discussions, periodization method. **Scientific Novelty.** The research is that Ukrainian song festivals-competitions are considered as means of formation and development of national culture. **Conclusions.** The study of the festival movement in Ukraine gives an opportunity to see how the national song culture is being formed and developing. A noticeable increase in the number of such events, in particular in the field of vocal art. This gives a full area for the study of individual competitions and festival movement in general, which will help improve the organization and holding of these events, expanding their borders, reaching the international level. The Ukrainian nation has long been known as one of the most influential in the world, so it is worth keeping the national song culture, enriching it with new cultural samples of high-quality music.

Key words: festival, competition, contemporary pop song, Ukraine, vocal genres, art project.

Актуальність теми дослідження. Сучасний культурно-мистецький простір України все більше дивує різноманітністю мультижанрових фестивалів та конкурсів, які набувають широкого масштабу та розголосу. Зростання фестивального руху породжує необхідність дослідження його особливостей – умов проведення, учасників, жанрів, середовища, організації, функціонального наповнення.

Тематика конкурсів також різноманітна – вокал, хореографія, художнє читання, оригінальний жанр, театр, кіно, кулінарія, спорт та ін. Проте нашу увагу зацікавили саме вокальні фестивалі-конкурси, які організовуються на території України.

Фестивальний рух є одним із основних способів творчої комунікації, а пісня здатна донести будь-яку інформацію через звукообразну символіку. Українська фестивально-конкурсна діяльність – відносно молода галузь, яка потребує перейняття європейського досвіду проведення та ідентифікації власної фестивальної культури.

Аналіз досліджень та публікацій. Виконавський музичний пісенний конкурс – це основна форма виявлення талантів, нового типу звучання, надання нових орієнтирів та стимулів тим, хто розвиває та удосконалює свою вокальну майстерність.

Питанню вивчення проблеми становлення української естрадної пісні приділяли увагу Є. Уварова, В. Зайцев, В. Яшин, В. Чепеленко, О. Сапожник, А. Сохор; окремі праці Д. Гордона, В. Чорного, Г. Скороходова та В. Краскова висвітлюють творчу діяльність естрадних виконавців – Н. Яремчука, Л. Утьосова, К. Шульженко та ін.

Дослідженням фестивалів-конкурсів – як соціокультурного явища присвятили свої праці такі науковці, як В. Носіна, А. Малинковська, Н. Толстих, М. Пухляк, Т. Зінська, А. Меньшиков.

Дослідження явища фестивалів, зокрема мистецьких, знаходимо у деяких європейських дослідників, які являються учасниками проекту «Arts Festivals and European Public Culture» – L. Giorgi, M. Sassatelli, G. Delanty, J. Chalcraft та ін. [4, 110].

Фестивальні традиції досліджуються у працях мистецтвознавців – А. Меньшикова, І. Сікорської [7], Г. Хрома [8], А. Верещаки [1], О. Дячкової, К.

Давидовського [2], А. Романенко [6], В. Аксьонової, О. Павлової [5], С. Негоди, С. Іскри, проте теми дослідження торкаються лише поверхнево фестивальної галузі.

Часто подібні заходи висвітлюють ЗМІ культурного спрямування – це поодинокі статті, які аналізують певний фестиваль або інтерв'ю з його окремими учасниками.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей розвитку пісенних фестивалів і конкурсів у сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу. Поняття «фестиваль» французького походження, що означає святкування, показ або огляд досягнень якого-небудь виду мистецтва [8, 580].

Перші зародки фестивального руху можна помітити ще у період Античності, коли відбувалися Дельфійські ігри, гладіаторські бої та театральні вистави. На подібних заходах відбувалися презентації творчих особистостей та культурних досягнень. Слава про переможців поширювалася далеко за межі фестивальних майданчиків, тому носила комунікативний характер та елементи реклами.

У період Середньовіччя набули поширення лицарські поєдинки, згодом з'явився перегляд кращих органістів церков Англії (перший музичний фестиваль), який став прикладом для проведення подібних заходів у сусідніх державах [4, 111].

Лише у ХХ столітті фестивалі набувають нових рис, пропагують культурну діяльність конкретних країн або міст. Це всесвітньо відомі Венеціанський карнавал у Італії та фестиваль Святого Патрика в Ірландії. З цього часу також поширюються вузькоспеціалізовані фестивалі – етнічні, фольклорні, вокальні та театральні.

Що стосується музичного мистецтва, змагання музикантів проводилися ще у Стародавній Греції та Римі; у Середні віки змагалися трубадури, трувери, мінезингери, мейстерзингери.

У сучасній формі музичні конкурси зародилися у ХІХ ст. (1803 р., Париж). Перший міжнародний конкурс (гітаристів) відбувся в Брюсселі у 1856 р. У 1890 р. у Петербурзі було проведено перший міжнародний конкурс піаністів і композиторів [6, 127].

У сучасному європейському просторі фестивальна культура представлена декількома напрямками:

- міжнародними фестивалями різних видів мистецтв;
- конкурсами хорів;
- тематичними фестивалями;
- професійними конкурсами та ін. [2, 239].

Усі ці заходи спрямовані на міжкультурну комунікацію, обмін досвідом, творчу взаємодію.

Кожен фестиваль має власну атрибутику, яка формує його творче поле. Що стосується фестивального-конкурсного руху в Україні, він був активізований у роки здобуття державою незалежності.

Першим фестивалем слід вважати фестиваль «Київ Музик Фест», який пройшов у 1990 році. Тут було репрезентовано українську музику, відбулися творчі зустрічі, майстер-класи, семінари та лекції, круглі столи. Фестивальними

осередками країни слід також вважати Львів, Одесу та Харків. Саме у цих містах щороку проходить чисельна маса музичних конкурсів.

Незалежність принесла Україні розширення міжнародних кордонів та запозичення закордонного досвіду проведення подібних заходів. На цьому фоні виникають конкурси естрадного мистецтва – «Таврійські ігри», «Червона рута», «Чорноморські ігри», «Перлини сезону», «Альтернатива. Львів», «Мазепа-фест. Полтава».

Перші кроки цих фестивалів були скромними, але продуманими і кожен наступний фестиваль ставав новою сходинкою до мистецьких вершин. Враховуючи те, що з кожним роком відбувалася молода генерація виконавців і зростала творча свобода у галузі сучасної популярної музики, відбувалися і певні зміни у проведенні вищевказаних конкурсів.

Важливою характеристикою цього періоду можна вважати процес повернення до загальнолюдських цінностей у духовному житті українців та їх осмислення, поступового накопичення й узагальнення наукових і мистецьких надбань, усвідомлення необхідності глибоких соціокультурних перетворень заради збереження українського народу та його культури [5].

У цей період фестивальний рух заповнив більшість українських міст і навіть сіл, що спричинилося пошуком нових форм розвитку мистецтва в оновленій Україні. Все це призвело до переосмислення цінностей фольклору, джерел діяльності українського народу, пожвавлення інтересу науковців до дослідження даної проблематики.

Починаючи з 1990-х років фестивальний рух набуває потужного розвитку, охоплюючи все більше міст і навіть села.

Надзвичайно популярними зараз є телевізійні пісенні фестивалі-конкурси. За останні роки фестивальна скарбничка України поповнилась такими таланти-шоу, як «Х-фактор», «Фабрика зірок», «Голос країни», «Караоке на майдані». Телебачення не має кордонів, цікаве різноманітній віковій аудиторії, тому прогресує та постійно покращується.

Культурний простір нашої держави постійно збагачується новими яскравими проектами (фестивалями, конкурсами, таланти-шоу). Завдяки подібним заходам український шоу-бізнес поповнюється молодими, талановитими зірками. Багато молоді бере участь у таких культурних проектах в Україні. Це дає можливість розвивати та пропагувати всі напрямки естрадної культури, зокрема пісенний жанр.

На сьогодні популярними стають літні фестивалі, які передбачають відпочинок учасників з одночасною конкурсною програмою – «Азовська субмарина», «Зірки виходять на сцену», «Перлина біля моря», «Зірки Чорного моря», «Феєрверк талантів», «Зіркові хвилі талантів», «Форт-місія», «Inter Fest Kiten» та інші.

Буває так, що фестивалем називається масштабний концерт за участю популярних виконавців (наприклад, фестиваль «Чайка» у Києві), що проходить раз у певний період.

Проте, незважаючи на їхню популярність, фестивалі так і не отримали фінансової підтримки від держави. Нині більшість фестивалів проводиться за

кошти учасників, які сплачують благодійні внески. Це негативно відображається на змістовій наповненості заходу.

Отримання державою незалежності відкривало перед культурою нові можливості, але економічні складові не давали розвиватися національній культурі в повній мірі [1, 239-240].

Як зазначає Г. Хрома: «Фестивалі в значній мірі сприяють творчому спілкуванню в будь-яких проявах – від суперництва до співробітництва. Кожен фестиваль є потужним каталізатором креативного процесу» [8].

Найвідомішими організаторами на сьогоднішній день, які проводять пісенні фестивалі-конкурси містами України та за її межами, слід вважати:

- Ігора Нетлюха (м. Львів) – фестивалі «Зірковий грамофон талантів», «Юні таланти України», «Зірковий парад», «Феєрверк талантів», «Таланти світу», «Хіт-парад», «Зіркова хвиля», «Місто Лева», «Зіркові хвилі Світязя», «Зірка української сцени», «Зіркові хвилі хітів», «Перлини світових талантів» та багато інших Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів;

- Григорія Борзенка (м. Херсон) – щороку проводить наступні фестивалі-конкурси: «Київські каштани», «Мелодії і ритми над Ворсклою», «Пісні і танці Полтавщини», «Миколаїв збирає таланти», «Країна талантів», «Полтава збирає таланти», «Зірки майбутнього», «Покажи талант світу» та ін.;

- Станіславу Котелянську, голову Дитячої Громадської організації «Співограй» (м. Київ), яка проводить такі заходи, як «Зірки виходять на сцену», «Dance-Vocal-клас», «Підкори сцену», «New festival of arts», «Ukr West Art Fest», «Співограй» та інші фестивалі, що проводяться організацією в Україні та за кордоном;

- Євгенія Присяжнюка – президента організації «АртФест-Портал» (м. Полтава), що проводить конкурси в Україні та за її межами – «Хвиля талантів», «Зимовий калейдоскоп», «Шукаємо таланти», «Діти сонця і миру», «Fashion euro dance» та інші фестивалі-конкурси мистецтв;

- Віталія Нечитайла (м. Полтава) – президента Міжнародних фестивалів-конкурсів у Полтаві, Харкові, Дніпрі, Львові, Одесі, Польщі, Болгарії, голову суспільної організації «Європейська молодіжна ліга», під гаслом якої проходять конкурси «Овація», «Вавельські скарби», «Золота соната», «Мистецтва обрії безкрай», «Буковель-Фест», «Golden Lion», «Grand Music Fest», «Стежками Гоголя» та безліч інших, який проводить В. Нечитайло;

- Інну Андріяш (м. Київ) – відому фестивалями «Єднання співочих сердець», який проходить декілька разів на рік;

- Творча спілка «Асоціація діячів естрадного мистецтва України» на чолі з Віктором Герасимовим – відома проведенням таких фестивалів-конкурсів, як «Львівська рапсодія», «Літні тони», «Пісенний вернісаж», «Закарпатський едельвейс», «Азовські вітрила», «Академконцерт», «Трускавецька фієста», «Фантазії моря», «Боромля», «Золотий перетин Львова», «Ліра Гіпократата» та ін..

Слід зазначити, що Ігор Нетлюх встановив рекорд Національного реєстру України, як наймасштабніший організатор фестивалів-конкурсів впродовж 2017 –

2018 років, а саме 14 мистецьких заходів на одній локації Львівського міського палацу культури ім. Гната Хоткевича.

Незважаючи на молодий (по фестивальним міркам) вік деяких фестивалів, вони вже придбали постійних шанувальників, власні традиції і запам'яталися першими фестивальними відкриттями.

Так, наприклад, «Підкори сцену» – це фестиваль зі столичними амбіціями, але демократичною ціновою політикою. Це – завжди нові знайомства, які в подальшому переростають в міцну дружбу і творчу співпрацю. Це – платформа для культурного збагачення учасників з різних країн [7].

З року в рік фестивалі «Підкори сцену» (Київ), «Зірки Терпсихори» (Запоріжжя), «Співограй» (Харков), «New festival of arts» (Миргород) збирають на своїх майданчиках найталановитіших учасників з різних куточків України та інших країн світу.

Останнім часом до фестивального кола приєдналася Вінниччина, на території якої проводяться фестивалі-конкурси дитячої та юнацької творчості: «Музичний зорепад» ім. П. Оплаканського, «Теплоцвіт», «Повір у себе», «Зорепад», «Запали свою зірку», «Пісенне перевесло», «Сузір'я талантів», «Творча комора» та багато інших [3].

В нашій країні також проводяться міжнародні вокальні конкурси, частіше, комерційні, в яких беруть участь представники інших країн. Отже, Україна виходить на новий рівень у галузі пісенного мистецтва, адже співпрацює з іншими державами та пропагує своє, українське.

За різноманітністю жанрів вокального мистецтва фестивалі включають в себе: естрадний спів (сучасна пісня та джаз), народний спів (виконання «a cappella»), спів під фонограму народних пісень та сучасних творів у народній манері виконання, хоровий спів), авторську пісню та академічний вокал.

Роль музичного конкурсу полягає, перш за все, у показі творчих досягнень виконавців сьогодення та виявленні нових обдарувань, оцінюванні професійності «педагогічних сил», налагодженні творчої комунікації викладачів, обміні досвідом, перегляді та оновленні цілей, завдань, методів навчання, критеріїв оцінювання тощо [6, 127].

Аналіз будь-якого фестивалю-конкурсу дає змогу підсумувати результати спільної роботи учасника-конкурсанта та педагога, оскільки отримання будь-яких нагород, кубків, дипломів являється показником її якості.

Вокальні фестивалі-конкурси є вагомим підґрунтям майбутньої творчої діяльності молодих виконавців, оскільки саме тут співаки мають змогу спілкування з глядачами, набувають навичок роботи на сцені, адаптуються до праці зі звуковим та світловим обладнанням, виконанням творів перед фото- та відеокамерами.

Участь у вокальних фестивалях-конкурсах дає змогу молоді проявити себе, показати свій талант, реалізувати творчий потенціал, сформувати культуру у своїй державі та вплинути на смак молодшого покоління.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що українські пісенні фестивалі-конкурси розглянуті як засоби формування та розвитку національної культури.

Висновки. Дослідження фестивального руху в Україні дає змогу побачити, як формується та розвивається національна пісенна культура. Помітне зростання кількості подібних заходів, зокрема в галузі вокального мистецтва. Це дає широке поле для дослідження окремих конкурсів та фестивального руху загалом, що сприятиме покращенню організації та проведення даних заходів, розширенню їхніх кордонів, виходу на міжнародний рівень. Українська нація здавна відома як одна із найспівочіших у світі, тому варто зберегти національну пісенну культуру, збагачуючи її новими культурними зразками якісної музики.

Література

1. Верещака А. О. Музичний фестиваль у системі маркетингу. *Культура України*. 2014. Вип. 45. С. 239-246.
2. Давидовський К. Ю. Соціокультурні виміри міжнародного фестивального руху : за результатами IV міжнародного музичного фестивалю «Віртуози планети». *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Збірник наукових праць*. Вип. XXVI, 2011.
3. Звіт про діяльність Вінницького обласного Центру народної творчості за 2008 рік. *Поточний архів Вінницького обласного Центру народної творчості за 2009 рік*. 41 с.
4. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць*. 2011. № 4 (12). С. 110-114.
5. Павлова О. Ю. Історія української культури. К.: Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
6. Романенко А. Р. Музичний конкурс як соціокультурний феномен у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в онтологічному дискурсі*, 2016. 1. С. 126-129.
7. Сікорська І. Здобутки та проблеми музичного життя України 90-х рр. XX ст. *Матеріали до українського мистецтвознавства. Збірник наукових праць*. Випуск 3 за 2003 рік.
8. Хрома Г. Деякі особливості сучасних молодіжних фестивалів. *Матеріали до українського мистецтвознавства. Збірник наукових праць*. Вип. 3, 2003 р.

References

1. Vereschaka, A. O. (2014). Musical festival in the marketing system. *Culture of Ukraine*. 45. 239-246. [in Ukrainian].
2. Davidovskiy, K. Yu. (2011). Socio-cultural dimensions of the international festival movement : based on the results of the 4th international music festival «Virtuosos of the Planet». *Actual problems of history, theory and practice of artistic culture. Collection of scientific works*. XXVI. [in Ukrainian].
3. Report on the activity of the Vinnytsia Regional Center for Folk Art in 2008. *Current archive of the Vinnytsia Regional Center for Folk Art in 2009*. 41. [in Ukrainian].
4. Zubenko, D. V. (2011). Development of the festival movement in modern Ukraine. *Visnik NTUU «KPI». Politology. Sociology. Law: a collection of scientific works*. 4 (12). 110-114. [in Ukrainian].
5. Pavlova, O. Yu. (2012). *History of Ukrainian Culture*. Kyiv: Center for Educational Literature. 368. [in Ukrainian].
6. Romanenko, A. R. (2016). Music competition as a sociocultural phenomenon in shaping the professional competence of the future teacher of musical art. *Musical art in ontological discourse*. 1. 126-129. [in Ukrainian].
7. Sikorska, I. (2003). Achievements and problems of the musical life of Ukraine in the 90's of the twentieth century. *Materials for Ukrainian Art Studies. Collection of scientific works*. 3. [in Ukrainian].
8. Khroma, G. (2003). Some features of modern youth festivals. *Materials for Ukrainian Art Studies. Collection of scientific works*. 3. [in Ukrainian].